

Katarzyna Michniewska
Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

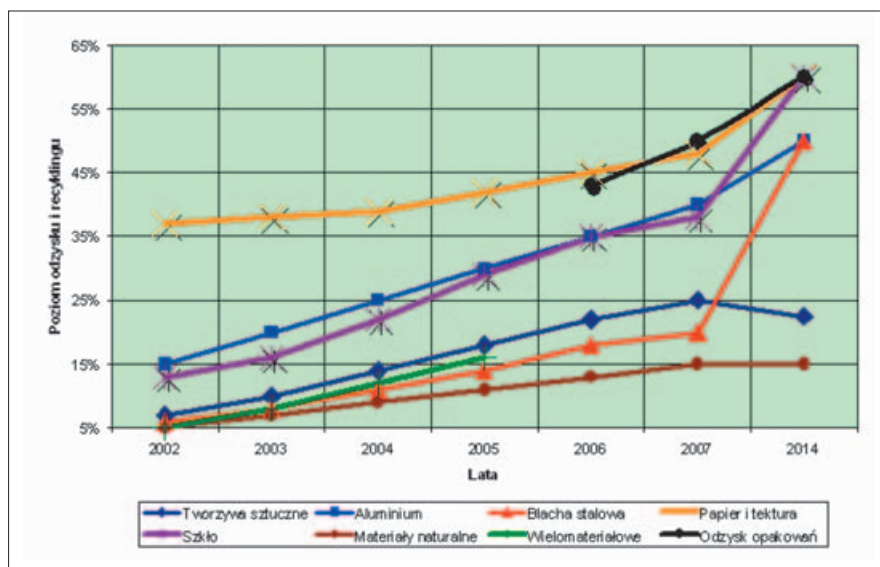
Obowiązki przedsiębiorców związane z opłatą produktową

W ramach zamkniętej pętli łańcucha dostaw przedsiębiorcy stają w obliczu problemu właściwego zagospodarowania odpadów, zarówno tych powstających na ich terenie, jak również tych, które powstają z opakowań produktów wprowadzonych przez nich na rynek. Grupa odpadów opakowaniowych, za którą przedsiębiorca ponosi odpowiedzialność, powstaje w wyniku konsumpcji, a więc po dostarczeniu dobra lub usługi do klienta, co sprawia, że zapanowanie nad tak rozproszonymi odpadami staje się prawdziwym wyzwaniem logistycznym.

Kto podlega ustawowym obowiązkom

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej wymusiło wiele zmian w aktach prawnych dotyczących m.in. ochrony środowiska, dostosowując wymagania w nich zawarte do standardów obowiązujących w UE. W ten sposób przedsiębiorcy, wprowadzający na rynek produkty w opakowaniach, zobligowani zostali na mocy ustawy z 11 maja 2001 r. o *obowiązках przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej* (Dz.U. z 2001 r. Nr 63 poz. 639 z późniejszymi zmianami) do zapewnienia określonego poziomu odzysku i recyklingu. Przepisom ustawy podlegają:

- wytwórcy produktów w opakowaniach
- importerzy (z wykluczeniem importu w celach eksportu)
- przedsiębiorcy prowadzący jednostkę handlu detalicznego o powierzchni handlowej powyżej 500 m², sprzedający produkty tam pakowane
- przedsiębiorcy prowadzący więcej niż jedną jednostkę handlu detalicznego o łącznej powierzchni handlowej powyżej 5 000 m², sprzedający produkty tam pakowane
- przedsiębiorcy, którzy pakują produkty wytworzone przez innego przedsiębiorcę i wprowadzają je na rynek krajowy

Rys. 1. Poziomy odzysku i recyklingu w latach 2002-2014. Źródło: opracowanie własne

- przedsiębiorcy nie będący wytwórcami produktu, którzy zlecieli jego wytworzenie oraz których oznaczenie zostało umieszczone na produkcie lub opakowaniu.

Jakie opakowania podlegają ustawowym obowiązkom

W świetle obowiązującego stanu prawnego, podmioty łańcucha dostaw odpowiadające za wprowadzenie na rynek produktu w opakowaniu, zobligowane są także do zapewnienia odzysku i recyklingu powstałych w wyniku konsumpcji ich dóbr odpadów opakowaniowych. W poszczególnych grupach opakowań i w poszczególnych okresach występują różne wymagania co do poziomów odzysku i recyklingu (rys. 1).

Jak widać na wykresie, poziomy wymagany odzysku i recyklingu rosną z roku na rok, by po 2014 r. zrównać się z poziomami obowiązującymi w krajach byłej piętnastki.

Na przestrzeni ponad czterech lat obowiązywania ustawy, jej zakres przedmiotowy i podmiotowy ulegał znacznym zmianom. W latach poprzednich występowały ulgi i zwolnienia w realizacji owego obowiązku w odniesieniu do małych i średnich

przedsiębiorstw bądź zakładów pracy chronionej. Podobnie było z zakresem przedmiotowym ustawy. Wprowadzone w pierwszym roku obowiązywania ustawy symbole PKWiU ograniczały znacznie masę opakowań, które podlegały recyklingowi. W chwili obecnej większość ulg została zniesiona. Co więcej, planuje się zwiększenie obciążeń przedsiębiorców. Warto tutaj chociażby wspomnieć ponowne objęcie obowiązkiem recyklingu palet drewnianych począwszy od 2008 r. W 2006 r. obowiązek odzysku palet drewnianych dla wielu przedsiębiorców był i dla wielu jeszcze pozostaje zaskoczeniem. Podobna sytuacja ma miejsce, jeśli chodzi o recykling materiałów reklamowych. W ciągu roku 2005 miały miejsce dwie nowelizacje przedmiotowej ustawy, z których pierwsza wprowadziła obowiązek zapewnienia recyklingu materiałów reklamowych. Uchwalono stosowne rozporządzenia w tym zakresie, a następnie kolejną nowelizacją, usunięto te obowiązki, pozostawiając zapisy w rozporządzeniu jako zapisy martwe (rozporządzenie w sprawie rocznych poziomów recyklingu (Dz.U. z 2005 r. Nr 103, poz. 872), rozporządzenie w sprawie stawek opłat produktowych (Dz.U. z 2005 r. Nr 157, poz. 1325).

Sposoby realizacji ustawowych obowiązków

Ustawodawca przewidział trzy sposoby wywiązania się przedsiębiorców ze swych obowiązków:

- **placąc opłatę produktową** – zgodnie ze stawkami na 2006 r., ogłoszonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 9 sierpnia 2005 r. w sprawie stawek opłat produktowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 157, poz. 1325), bądź
- **zlecając** – na mocy zawartej umowy, przejście ustawowego obowiązku **organizacji odzysku**, bądź
- **realizując ustawowe obowiązki samodzielnie**.

Jeśli chodzi o samodzielną realizację ustawowych obowiązków, od 1 kwietnia 2005 r. wprowadzono znaczne ograniczenia w tym zakresie:

1. Samodzielna realizacja obowiązku dotyczy 100% masy wprowadzonych na rynek opakowań,
2. Karta przekazania odpadu i faktura VAT nie są dokumentami potwierdzającymi recykling. Od 7 kwietnia 2005 r. potwierdzeniem recyklingu są dokumenty A, B, C zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z 31 marca 2005 r. w sprawie dokumentów potwierdzających odrębnie odzysk i odrębnie recykling (Dz.U. Nr 58, poz. 510), zwane potocznie DPR'ami. Dokument A przeznaczony jest dla przedsiębiorcy lub organizacji odzysku; dokument B dla prowadzącego recykling; natomiast dokument C dla wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Dokument A prowadzący recykling ma obowiązek wydać na wniosek przedsiębiorcy lub organizacji odzysku. Warto też zwrócić uwagę na sposób wypełnienia tych dokumentów – muszą one być wystawione zgodnie z wytycznymi określonymi w w/w rozporządzeniu,
3. Podmiot prowadzący recykling musi posiadać ważną decyzję na recykling, a obowiązkiem podmiotu zlecającego recykling jest sprawdzenie tej decyzji. Realizacja obowiązków za pośrednictwem podmiotów nieposiadających decyzji jest nieskuteczna wobec prawa (art. 4 ust. 3 w/w ustawy),
4. Aby realizować obowiązki wynika-

jące z ustawy należy przekazywać do recyklingu odpady opakowaniowe o kodzie 15 01 XX, który to kod musi znaleźć się na dokumentach potwierdzających recykling i na karcie przekazania odpadu. Poddanie recyklingowi odpadów poprodukcyjnych jest wobec prawa nieskutecznym wykonaniem obowiązku zapewnienia recyklingu odpadów opakowaniowych, co oznacza, że w momencie kontroli inspektorzy za masę tak zrealizowanego obowiązku recyklingu wliczą i każą wpłacić opłatę produktową wraz z odsetkami,

5. W przypadku przekazywania odpadów opakowaniowych ze szkła i stali należy pamiętać, że za recyklera tych rodzajów odpadów uznane są wyłącznie huty,
6. W przypadku przekazywania do recyklingu odpadów z tworzyw sztucznych warto wiedzieć, że za recykling uważane jest wyłącznie wytworzenie produktu z tworzywa sztucznego, a nie regranulatu czy aglomeratu¹.

Terminy wywiązania się z ustawowych obowiązków

Zgodnie z art. 12 w/w ustawy, rozliczenie wykonania obowiązku następuje na koniec roku kalendarzowego z tym, że w przypadku obowiązku złożenia sprawozdania OŚ-OP 1 do Urzędu Marszałkowskiego (ma to miejsce wtedy, gdy przedsiębiorca nie korzysta z usług organizacji odzysku), sprawozdanie to składa się do 31 marca kolejnego roku kalendarzowego. W związku z powyższym należy pamiętać, aby faktura VAT, którą przyjmuje przedsiębiorca od recyklera, bądź organizacji odzysku za usługę recyklingu, bądź przejścia obowiązku, zgodnie z ustawą o podatku VAT, nie była wystawiona później, niż 7 dni od wykonania usługi, czyli od końca roku, którego dotyczy obowiązek.

Przygotowując sprawozdania za poszczególne lata korzysta się z następujących wzorów:

- na lata 2002 i 2003 rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2001 r. w sprawie stawek opłat pro-

duktowych (Dz.U. z 2002 r. Nr 116 poz. 1235)

- na lata 2004 i 2005 rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 października 2003 r. w sprawie stawek opłat produktowych (Dz.U. z 2003 r. Nr 180 poz. 1768).

Inne obowiązki sprawozdawcze

Każdy przedsiębiorca (także ten, który ma podpisaną umowę z organizacją odzysku) podlegający ustawie jest zobowiązany do prowadzenia ewidencji odpadów opakowaniowych. Ewidencja ta jest podstawą do określenia masy odpadów opakowaniowych, które mają być poddane odzyskowi i recyklingowi. Ustawa nie określa wzoru ewidencji, można ją prowadzić chociażby ręcznie w zeszycie. Zgodnie z art. 11 ustawy ewidencja ta musi zawierać:

- dane o masie i rodzajach wprowadzanych na rynek opakowań
- nazwę i siedzibę lub imię i nazwisko oraz adres przedsiębiorcy
- datę i podpis osoby upoważnionej do jej sporządzenia.

Ewidencja musi być prowadzona rzetelnie i czytelnie, aby inspekcja mogła ocenić jej prawidłowość. Nie określono, jak często należy ewidencjonować wprowadzane na rynek opakowania – zależy to od wielkości firmy i charakteru jej działalności. Jedni będą sporządzać ewidencję na bieżąco, inni co miesiąc lub co kwartał. Taką ewidencję wraz z potwierdzającymi ją dokumentami należy przechowywać przez 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, którego dotyczy.

Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz.U. z 2001 r. Nr 63 poz. 638 z późniejszymi zmianami) nakłada na producentów, importerów i eksporterów opakowań obowiązek sprawozdawczości w zakresie opakowań. Zgodnie z art. 7 ust. 1. zobowiązani są oni do składania właściwemu marszałkowi województwa rocznego sprawozdania o masie wytworzonych, przywiezionych z zagranicy i wywiezionych za granicę opakowań do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy (formularze OPAK-1, OPAK-2 i OPAK-3).

¹ Materiały szkoleniowe Eko Cykl Organizacja Odzysku SA, <http://www.ekocykl.org>

W tym celu należy skorzystać z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie wzorów formularzy służących do składania rocznych sprawozdań o masie wytworzonych, przywiezionych z zagranicy oraz wywiezionych za granicę opakowań (Dz.U. z 2005 r. Nr 4 poz. 30). W odniesieniu do lat 2002 i 2003 należy skorzystać z rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie wzorów formularzy służących do składania rocznych sprawozdań o masie wytworzonych, przywiezionych z zagranicy oraz wywiezionych za granicę opakowań (Dz.U. z 2002 r. Nr 122 poz. 1053). Dokumenty, na podstawie których sporządzono sprawozdania, należy przechowywać przez 5 lat.

Inne wymogi stawiane przedsiębiorcom

Ustawa określa także obowiązki sprzedawcy i użytkownika produktów w opakowaniach. Sprzedawca produktów w opakowaniach jest obowiązany do przekazywania użytkownikom tych produktów informacji o:

- dostępnych systemach zwrotu, zbiórki, odzysku, w tym recyklingu opakowań
- właściwym postępowaniu z odpadami opakowaniowymi
- znaczeniu oznaczeń stosowanych na opakowaniach.

Jednostki handlu detalicznego o powierzchni handlowej powyżej 25 m² sprzedające napoje w opakowaniach jednorazowych są obowiązane do posiadania w ofercie handlowej podobnych produktów, dostępnych w opakowaniach wielokrotnego użytku. Jednostki handlu detalicznego o powierzchni handlowej powyżej 2 000 m² są obowiązane do prowadzenia na własny koszt selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych po produktach w opakowaniach, których rodzaje znajdują się w ich ofercie handlowej. Wszystkie jednostki handlu detalicznego są obowiązane do przyjmowania zwracanych i na wymianę opakowań wielokrotnego użytku po produktach w opakowaniach, jakie są w ich ofercie handlowej.

Ustawa nakłada na producenta i importera środków niebezpiecznych obowiązek ustalenia kaucji na opakowania jednostkowe tych środków, nie niższej niż 10% i nie wyższej niż 30% ceny środka zawartego w tym opakowaniu oraz obowiązek odbioru na własny koszt opakowań po tych środkach. Jeśli zwrot pobranej kaucji przez sprzedawcę jest niemożliwy, wówczas producent (lub importer) środków niebezpiecznych jest zobowiązany do odebrania na własny koszt opakowań od użytkowników i zwrotu kaucji. Ponadto producent

(lub importer) środków niebezpiecznych musi posiadać zezwolenie na zbieranie, transport, odzysk lub unieszkodliwianie odpadów (chyba, że na mocy umowy zleci te działania firmie, posiadającej stosowne zezwolenie).

Jak więc wynika z treści artykułu, ustawodawca polski wprowadza liczne wymagania w stosunku do przedsiębiorców: producentów, importerów i prowadzących jednostki handlowe, w zakresie gospodarki odpadami. Realizacja tych wymagań wiązać się będzie z koniecznością ścisłej współpracy podmiotów, działających w ramach łańcucha dostaw, zarówno w zakresie tworzenia systemów zwrotu produktów, opakowań i odpadów opakowaniowych, jak również w zakresie tworzenia baz danych na temat tych obiektów. Rosnące kary i nakłady finansowe po stronie przedsiębiorców spowodują potrzebę scedowania tych usług na wyspecjalizowane firmy zewnętrzne, które będą potrafiły minimalizować koszty tych działań. Potrzeby te stanowiąc będą bodziec do poszerzenia portfela usług firm logistycznych, a te, które zrobią to jako pierwsze, w łatwy sposób osiągną przewagę konkurencyjną nad pozostałymi firmami z sektora. Logistyka odzysku stanowić będzie najszybciej rozwijający się segment usług logistycznych na świecie.